

RÓŻANIEC I MARIOLOGIA

Nie jest prawdą, że chrześcijaństwo oraz chrześcijańskie wzorce, wzięły się z niczego albo, że powstały dopiero na gruncie biblii. Chrześcijańskie tradycje oraz postać Matki Bożej, mają swe źródła w starożytnych wielkich religiach i mitologiach (jedno jest ściśle związane z drugim). Taką postacią jest Maria Miriam Matka Boża.

Różaniec

Najstarsze źródła wspominają o różnych formach modlitwy różańcowej odmawianej już przez św. Pawła z Teb, oraz św. Benedykta, w IV i V wieku.

Rozpowszechnienie się różańca w Europie może wiązać się z powrotem rycerzy z pierwszych wypraw krzyżowych w XI wieku. Modlitwa oparta na systemie rytmicznych powtórzeń wokalnych, odmierzanych przy pomocy sznura z koralami, była bowiem praktykowana przez mieszkańców **średniowiecznej Palestyny, tj. muzułmanów**. Sznury modlitewne istniały również w buddyzmie i hinduizmie, a ich budowa i liczba koralów była bardzo często zbliżona.

Templariusze i duchowieństwo mogli dostrzec pozytywny aspekt kontemplacyjny modlitw różańcowych na Bliskim Wschodzie. Krzyżowcy zainspirowani powszechnością użycia sznurów modlitewnych we wszystkich warstwach społecznych mogli wyobrazić sobie ich uniwersalne zastosowanie w religijności katolickiej. Pomysł, by różaniec dedykować Najświętszej Marii Pannie mógł wynikać z kilku czynników. Od V wieku można zauważyć rozwój kultu maryjnego, który usystematyzował dogmatycznym postanowieniem sobór efeski. Ustalono na nim, że Maryja urodziła nie tylko człowieka, ale i Boga, więc jej tytuł to Theotokos (Matka Boga).

Sznur modlitewny powstał z myślą o nieumiejących czytać i odmawiać psalmów chrześcijanach, by mogli w ten sposób włączyć się w Liturgię Godzin Kościoła, i ewoluował przez wieki, zanim uzyskał znaną nam dzisiaj formę.

Protestanci odrzucają różaniec z trzech powodów: z powodu jego treści, bezzasadności oraz formy.

- **Zastrzeżenia dotyczące treści:** Odwołując się do Biblii (np. do 1. Listu do Tymoteusza 2:5), protestanci argumentują, że jedynym pośrednikiem między Bogiem a człowiekiem jest Jezus Chrystus, dlatego modlitwa wznoszona do kogokolwiek innego jest zniewagą wobec Boga.
- **Zastrzeżenia dotyczące zasadności:** Podnoszony jest również niekiedy argument odwołujący się do biblijnego, surowego zakazu modlenia się do zmarłych.
- **Zastrzeżenia dotyczące formy:** Protestanci mają również zastrzeżenia dotyczące formy modlitwy różańcowej. Odwołując się do Biblii (np. Ewangelii według Mateusza 6:7), argumentują, że mechaniczne powtarzanie słów jest formą modlitwy, przed którą przestrzegali Jezus.

Najbardziej kuriozalna jest Lestowka

od staroruskiego "lestwica" czyli drabina (Drabina do Nieba), *różaniec raskolników* – używany przez prawosławnych chrześcijan tradycyjnych, staroobrzędowców do odmawiania 111 razy *Modlitwy Jezusowej: Panie Jezu Chryste, Synu Boży, zmiłuj się nade mną grzesznikiem.*

Składa się z wałeczków (żeberek) na skórzanej tasiemce (pasku) i ma symbolizować "Drabinę raju". Liczba 111, ma znaczenie symboliczne: 12 apostołów, 38 tygodni, gdy Jezus znajdował się w łonie Matki Boskiej, 2 (1 wałeczek przed 38 wałeczkami i 1 wałeczek po 38 wałeczkach, razem 40 wałeczków, symbolizujących 40 dni Wielkiego Postu Jezusa na pustyni), 33 lata ziemskiego życia Chrystusa, 17 proroków proroków Starego Testamentu o Chrystusie, 9 chórów Anielskich .

Kult Maryjny

Związki kultu maryjnego z Efezem tłumaczy się chrześcijańską tradycją, według której to właśnie w tym mieście zmarła Maryja, która miała przybyć do Efezu z apostołem Janem.

Istnieją jednak uzasadnione teorie, iż na pewnym etapie rozwoju chrześcijaństwa, ok. III wieku n.e., antyczny kult Wielkiej Matki, Wiecznej Dziewicy i Królowej Niebios (także Izydy lub Artemidy), przerodził się w synkretyczny kult maryjny. Przesłanką za tym miałyby być jedność miejsca, a także np. fakt, że istnieją podobieństwa między wizerunkami tych bogiń i późniejszą ikonografią maryjną.

Epifaniusz z Salaminy żyjący w IV w. potępił przejawy nadmiernego kultu maryjnego jako herezję w swoim dziele *Panarion*. Opisał on w nim sektę, którą sam nazwał kolyrydianami:

„¹"Pewne kobiety w Arabii wprowadziły to absurdalne nauczanie z Tracji: składają one ofiarę z okrągłych chlebów w imieniu wiecznej dziewicy Marii i wszystkie spożywają z tego chleba". (*Panarion* 78:13)

Tracja sąsiadowała z Frygią, krainą w której znajdował się Efez. Tak więc dzieło Epifaniasza również wskazuje na rejony Morza Egejskiego i miast starożytnej Grecji jako kolebkę kultu maryjnego. W IV wieku teologowie katolicycy potępił oddawanie czci boskiej Marii, chociaż uznawali ją za wieczną dziewicę. O jednej z sekt czcicieli Marii wspominał także Leontiusz Bizantynus - nazywając ich *Filomarianitami* (Wielbicielami Marii) - oraz Jan z Damaszku, którzy, podobnie jak Epifaniusz, potępił taką formę kultu maryjnego. Powyższe stwierdzenia są często uznawane za sprzeczne z mariologią późniejszego katolicyzmu. W ujęciu katolickim tak jednak nie jest, co wyjaśnia nauka Kościoła:

„¹"W całej wielkiej tajemnicy Maryi, jedna rzecz pozostaje najbardziej oczywista: że ona sama jest niczym i że Bóg dla naszego dobra zechciał okazać swoją chwałę i miłość w niej.² "Chwała Maryi jest tylko i wyłącznie chwałą Bożą w niej, a ona, (można powiedzieć, jak każdy inny) nie ma nic, czego nie otrzymała od Niego przez Chrystusa. (Encyklopedia katolicka) .

Muzułmańska Maria w islamskiej chuście z Dzieciątkiem

Obok Fatimy, córki Mahometa, Asiji, żony faraona oraz Chadidży, pierwszej żony Mahometa, Maria z Nazaretu jest jedną z najbardziej szanowanych kobiet w islamie. Maryja jest ucieleśnieniem ideału kobiety muzułmańskiej - posłuszna Bogu, oddana i gotowa Mu wszystko poświęcić, prowadząca pobożne i sprawiedliwe życie, nie pozbawione milczenia, modlitwy i postu.

MARIOLOGIA

Mariologia, dawniej teologia mariologiczna (łac. *Maria* – Maryja, gr. *logos* – nauka, wiedza) – dział teologii dogmatycznej, nauka o Maryi z Nazaretu, Matce Jezusa Chrystusa.

Obejmuje takie zagadnienia jak: szczególne wybranie Maryi, jej świętość, poczęcie Syna z Ducha Świętego, obecność Maryi w życiu Chrystusa i Kościoła, jej dziewictwo i Boże macierzyństwo, udział w zbawczym dziele Chrystusa, znaczenie we wspólnocie Kościoła, kult.

Źródłami mariologii są: Pismo Święte (Ga 4,4-5; Mk 3,31-35; 6,1-6; Mt 1,1-25, 2,11; Lk 1,26-56; 2,1-35, 41-51; 11,27-28; J 2,1-11; 19,25-27; Dz 1,14), nauczanie ojców Kościoła, sobory i synody, liturgia, doświadczenia świętych i mistyków, pobożność sanktuaryjna.

Pierwszy usystematyzowany traktat o Maryi przedstawił w **1590 hiszpański jezuita** Francisco Suarez. Określenia "mariologia" po raz pierwszy użył Placido Nigido na pocz. XVII w. (*Summa mariologiae*, Palermo 1602). Sobór Watykański II dał nowy wykład mariologii w powiązaniu z nauką o Kościele i chrystologią. **Mariologię współczesną** rozwijają Międzynarodowe Kongresy Mariologiczne organizowane przez Pontificia Academia Mariana Internationalis (PAMI). Głównym akademickim ośrodkiem mariologii na świecie jest Papieski Wydział Teologii „Marianum” w Rzymie. Pierwsza Katedra Mariologii w Polsce powstała w 1958 na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W 1999 zostało założone Polskie Towarzystwo Mariologiczne. Teologie protestancka i prawosławna nie mają odrębnego traktatu mariologicznego. W teologii prawosławnej mariologia stanowi część chrystologii, zw. teotoklogią.

Rodzaje mariologii

W zależności od źródeł, stosowanych metod i wyznaczonego celu, które określają jej rodzaj i charakter, mariologię dzielimy na:

- biblijną (wydobywającą z Biblii elementy objawienia o Maryi)
- patrystyczną (opartą na nauczaniu ojców Kościoła)
- scholastyczną (rozważającą poszczególne zagadnienia, gł. Boże Macierzyństwo, w kontekście wcielenia)
- pozytywną (opartą na Piśmie Świętym, nauce ojców Kościoła, nauczaniu soborów i papieży; mniejsze znaczenie przywiązującą do spekulacji)
- przywilejów (mnożącą nowe tytuły chwały i ogłaszającą nowe dogmaty maryjne; mariologia przedsoborowa)
- historiozbowczą (ukazującą Maryję na tle dziejów zbawienia i podkreślającą jej udział w tajemnicy wcielenia)
- akademicką (wykładaną na wyższych uczelniach i w seminariach duchownych)
- ludową (uprawiana przez pobożny lud)

- wyzwolenia (rozwijaną w Ameryce Łacińskiej w 2 poł. XX w. w ramach teologii wyzwolenia)
- chrystotypiczną (podkreślającą podobieństwa Maryi do Chrystusa, rodzącą pobożność wzywania Maryi w różnych potrzebach)
- eklezjotypiczną (podkreślającą podobieństwa Maryi do Kościoła, akcentującą pobożność naśladowania i zaangażowania)
- feministyczną (ukierunkowaną feministycznie, promującą potrzebę wyzwolenia kobiet)
- symboliczną (dowartościowującą symbole biblijne, które zasadnie można odnieść do Maryi)
- narracyjną (akcentującą opisową moc narracji biblijnej o obecności Maryi w życiu Chrystusa i Kościoła)
- ekumeniczną (uwzględniającą także nauczanie o Maryi prezentowane w in. wyznaniach chrześcijańskich)

Maria w islamie – Maria (arab. Marjam, w polskich przekładach Koranu – Maria) to obok Fatimy, córki Mahometa, Asiji, oraz Chadidży, pierwszej żony Mahometa, jedna z najbardziej szanowanych kobiet w islamie. Marjam jest ucieleśnieniem ideału kobiety muzułmańskiej – posłuszna Bogu, oddana i gotowa Mu wszystko poświęcić, prowadząca pobożne i sprawiedliwe życie, wypełnione milczeniem, modlitwą i postem. Jej imię tłumaczy się jako „oddająca cześć Bogu” i jest jedyną kobietą wymienioną w Koranie z imienia. Koraniczna postać Marjam jest błędnie interpretowana jako połączenie Maryi, Matki Jezusa (sura 5,78), oraz starotestamentowej Marii (Miriam), siostry Aarona (sura 19,28). Cała sura 19 nosi tytuł *Maria*. Islam potwierdza dziewicze poczęcie Jezusa, nazywając Maryję *Marjam al-Azra*, czyli „Marią Dziewicą”. Jako dziecko została oddana na wychowanie Zachariaszowi (Zakariiji). Koran zna również opowieść o zwiastowaniu, która zawarta jest w trzeciej surze *Rodzina Imrana*: „O, Mario! Zaprawdę, Bóg wybrał ciebie i uczynił cię czystą, i wybrał ciebie ponad kobietami światów. (...) Bóg zwiastuje ci radosną wieść o Słowie pochodzącym od Niego, którego imię Mesjasz, Jezus, syn Marii” (wersety 42, 45 w przekładzie Józefa Bielawskiego, 1986). Imię Maryi pojawia się niejednokrotnie na muzułmańskich amuletach ochronnych. Wschodni chrześcijanie symbol „dłoń Fatimy” nazywają „dłonią Marii”. Niektórzy wyznawcy islamu pielgrzymują do chrześcijańskich sanktuariów maryjnych (np. w Fátimie w Portugalii i Lyonie).

Istnieje wiele chrześcijańskich poglądów na temat Maryi, od skupienia się na czci Maryi w rzymskokatolickiej mariologii, po roszczenia innych o mariolatrię (Reformed obiekions) (Mariolatrii), z luterzańską teologią maryjną i anglikańską teologią maryjną. Jako dziedzina teologii, w ostatnich stuleciach najbardziej znaczący rozwój mariologii (i utworzenie specjalnych ośrodków poświęconych jej studiom) nastąpił w ramach mariologii rzymskokatolickiej. Prawosławne pojęcia i cześć Maryi są szczególnie wysokie (theotokos) i zostały wyrażone głównie w liturgii, ale nie podlegają centralnemu dogmatycznemu urzędowi nauczania. Szeroki zakres poglądów na temat Maryi istnieje na wielu poziomach zróżnicowania w ramach różnych chrześcijańskich systemów wierzeń. W wielu przypadkach poglądy na dowolnym etapie historii były nadal kwestionowane i przekształcane.

Przez wieki rzymskokatolicki Mariologia została ukształtowana przez różnych sił od *sensus fidelium* do objawień maryjnych do pism świętych do refleksji przez teologów i papieskich encyklik .

Wschodnia teologia prawosławna nazywa Maryję *Theotokos* , co oznacza nosiciel Boga. Dziewicze macierzyństwo Maryi stoi w centrum prawosławnego mariologii, w którym tytuł *zawsze Dziewicy* jest często używany. Prawosławne podejście mariologiczne podkreśla wzniosłą świętość Maryi, jej udział w odkupieniu i jej rolę pośrednika łaski.

Wschodnia ortodoksyjna myśl mariologiczna pochodzi jeszcze z czasów św. Jana Damasceńskiego, który w VIII wieku pisał o mediacyjnej roli Maryi i Zaśnięciu Matki Bożej . W XIV wieku prawosławna mariologia zaczęła kwitnąć wśród bizantyjskich teologów, którzy mieli kosmiczny pogląd na mariologię, stawiając Jezusa i Maryję w centrum kosmosu i postrzegając je jako cel historii świata. Niedawno wschodnia prawosławna mariologia odrodziła się wśród teologów XX wieku w Rosji, dla których Maryja jest sercem Kościoła i centrum stworzenia. Jednak w przeciwieństwie do katolickiego podejścia Wschodnia Prawosławna Mariologia nie popiera Niepokalanego Poczęcia Maryi. Przed XX wiekiem prawosławna mariologia była prawie całkowicie liturgiczna i nie miała systematycznego przedstawienia podobnego do mariologii rzymskokatolickiej. Jednak XX-wieczni teologowie, tacy jak Siergiej Bułhakow, rozpoczęli opracowywanie szczegółowej systematycznej mariologii prawosławnej. Mariologiczne sformułowanie Bułhakowa podkreśla bliski związek Maryi z Duchem Świętym w tajemnicy Wcielenia.

Poglądy protestanckie na temat Maryi różnią się od denominacji do denominacji . Koncentrują się one ogólnie na interpretacjach Maryi w Biblii , „ Credo Apostołów ” (które wyznaje Narodziny Dziewicy) i Ekumenicznym Soborze w Efezie w 431 r., Który nazwał Maryję Matką Boga . Podczas gdy niektórzy wcześnie protestanci tworzyli sztukę maryjną i dopuszczali ograniczone formy kultu maryjnego , większość dzisiejszych protestantów nie podziela kultu Marii praktykowanego przez rzymskokatolików i prawosławnych. Poglądy Marcina Lutra na Maryję , poglądy Johna Calvina na Maryję , poglądy Karla Bartha na Maryję inni przyczynili się do współczesnych poglądów protestanckich. Anglikańska teologia maryjna jest bardzo różna, od anglo-katolickiego (bardzo zbliżonego do poglądów rzymskokatolickich) po bardziej zreformowane . Kościół anglikański oficjalnie obchodzi sześć maryjnych świąt, Zwiastowania (25 marca), Nawiedzenie (31 maja), Dzień św Panny (NMP lub zaśnięcia) (15 sierpnia), Narodzenia Maryi (8 września), Matki Bożej z Walsingham 15 (październik) i Mary's Conception (8 grudnia). Anglikanie, wraz z innymi protestantami, nauczają maryjne dogmaty o boskim macierzyństwie i dziewiczych narodzinach Jezusa , chociaż mariologia nie jest systematycznie uzgodniona między różnymi częściami Komunii anglikańskiej . Jednak rola Maryi jako mediatora jest akceptowana przez niektóre grupy współczesnych teologów anglikańskich. [Mariologia luterńska jest informowana przez wyznanie augsburskie i czci Maryję jako „najświętszą Matkę Bożą, najbardziej błogosławioną Dziewicę Maryję, Matkę Chrystusa” i „Królową Nieba”. Artykuły szmalkaldzkie , o wyznanie wiary tych Kościołów luterńskich potwierdzają doktrynę wiecznego dziewictwa Maryi.

Orientalne Kościoły prawosławne uznają Maryję jako najwyższy świętych i Bogurodzicy. Obchodzi różne święta maryjne.

Podczas wielu spotkań ekumenicznych, podczas których opracowano wspólne dokumenty, poszukiwano lepszego wzajemnego zrozumienia między różnymi grupami chrześcijańskimi w zakresie ich mariologii .

Poza chrześcijaństwem islamski pogląd na Dziewicę Maryję , znaną po arabsku jako *Maryam* , mówi, że była ona wyjątkowo pobożną i czystą kobietą, która cudem urodziła, będąc jeszcze dziewczicą proroka Jezusa, znanego po arabsku jako *Iza* . Mary jest jedyną kobietą nazwaną w Koranie . Dziewiętnasty rozdział Koranu , który jest nazwany po niej, zaczyna się od dwóch narracji o „cudownych narodzin”.

Podobno Sobór w Efezie w 431 formalnie zatwierdził nabożeństwo do Maryi jako *Theotokos* , który najdokładniej tłumaczone czyli Boga-okaziciela; jego użycie oznacza, że Jezus, którego Maryja urodziła, jest Bogiem. Jednak źródła do tego soboru są nader wątpliwe.

Nestorianie woleli *Christotokos* oznaczające „*Nosiciela Chrystusa*” lub „*Matkę Mesjasza*” nie dlatego, że zaprzeczali boskości Jezusa, ale dlatego, że wierzyli, że Bóg Syn lub *Logos* istniały przed czasem i przed Maryją, i że Jezus wziął boskość od Boga Ojca i ludzkość od swojej matki. Inni członkowie rady wierzyli, że odmowa tytułu *Theotokos* pociąga za sobą implikację, że Jezus nie był boski.

Wg kościoła katolickiego- Rada w Efezie zatwierdziła także stworzenie ikon z wizerunkami Dziewicy i Dziecka. Nabożeństwo do Maryi było już jednak szeroko rozpowszechnione przed tym punktem, odzwierciedlone w freskowych przedstawieniach Matki i Dziecka w rzymskich katakumbach. Pierwsi Ojcowie Kościoła widzieli Maryję jako „nową Ewę”, która powiedziała Bogu „tak”, jak Ewa powiedziała „nie”. Maryja, jako pierwsza chrześcijańska Święta i Matka Jezusa, została uznana za współczującą pośredniczkę między cierpiącą ludzkością i jej synem Jezusem, który był postrzegany jako Król i Sędzia.

Na Wschodzie nabożeństwo do Maryi rozkwitło w szóstym wieku pod oficjalnym patronatem i promocją cesarską na dworze Konstantynopola . Popularność Maryi jako indywidualnego obiektu nabożeństwa rozpoczęła się jednak dopiero w V wieku od pojawienia się apokryficznych wersji jej życia, zainteresowania jej relikwiami oraz pierwszych kościołów poświęconych jej imieniu, na przykład S , Maria Maggiore w Rzymie. Znakiem spowolnienia procesu w Rzymie jest incydent podczas wizyty papieża Agapeta w Konstantynopolu w 536 r., Kiedy był upomniany za sprzeciwianie się czci *Theotokos* i odmowę zezwolenia na wyświetlanie jej ikon w języku rzymskim kościoły [*nieudana weryfikacja*] Przykładami nowych maryjnych poświęceń z Rzymu z początku VII w. Są poświęcenie w 609 r. Pogańskiego Panteonu jako *Santa Maria ad Martyres* , „Najświętszej Maryi Panny i Męczenników”, oraz ponowne poświęcenie wczesny chrześcijański tytuł *Julii et Calixtii* , jeden z najstarszych kościołów rzymskich, jako *Santa Maria in Trastevere* . Pierwsze święta maryjne zostały wprowadzone do rzymskiego kalendarza liturgicznego przez papieża Sergiusza I (687-701).

W średniowieczu nabożeństwo do Dziewicy Maryi jako „nowej Ewy” bardzo przyczyniło się do statusu kobiet. Kobiety, które były traktowane z góry jak córki Ewy, zaczęły być postrzegane jako przedmioty czci i natchnienia. Średniowieczny rozwój rycerstwa wraz z koncepcją czci damy i związanym z nim rycerskim oddaniem się nie tylko wywodził się z myślenia o Dziewicy Maryi, ale także się do tego przyczynił. Średniowiecznemu kultowi Najświętszej Maryi Panny kontrastował fakt, że zwykle kobiety, szczególnie te spoza kręgów arystokratycznych, były traktowane z pogardą. Chociaż kobiety były czasami postrzegane jako źródło zła, to Maryja jako pośredniczka Boga była źródłem schronienia dla mężczyzny. Rozwój średniowiecznej mariologii i zmieniające się postawy wobec kobiet były równoległe i najlepiej można je rozumieć we wspólnym kontekście.

Od czasu Reformacji niektórzy protestanci oskarżają rzymskokatolików o to, że rozwinęli niechrześcijańską adorację i uwielbienie Maryi, określane jako *marianizm* lub *mariolatrię*, oraz o wymyślanie doktryn niebiblijnych, które nadają Maryi status pół-boski. Atakują także takie tytuły, jak *Królowa Nieba*, *Matka Boża w Niebie*, *Królowa Świata* lub *Pośredniczka*.

Od czasu apokryficznego Protewangelium Jakuba krążyły różne wierzenia dotyczące własnej koncepcji Maryi, co ostatecznie doprowadziło do dogmatu Kościoła rzymskokatolickiego, formalnie ustanowionego w XIX wieku, Niepokalanego Poczęcia Maryi, który zwalnia ją z grzechu pierworodnego. Nauczanie rzymskokatolickie i prawosławne obejmuje także koniec życia Maryi, kończąc się wniebowzięciem Maryi, formalnie ustanowionym jako dogmaty w 1950 r., I odpowiednio Zaśnięcie Matki Bożej.

W ciągu Lutheran teologii maryjnej i anglikańskiej teologii maryjnej w NMP zajmuje honorowe miejsce. We Wschodnim Kościele Prawosławnym wiele tradycji obraca się wokół Wiecznie Dziewicy Maryi i *Theotokos*, które są teologicznie najważniejsze.

Jednak jako aktywna dyscyplina teologiczna mariologia zyskała większą formalną uwagę w mariologii rzymskokatolickiej opartej na czterech dogmatach o Maryi, które są częścią teologii rzymskokatolickiej. Sobór Watykański dokument *Lumen gentium* podsumowała poglądy na rzymskokatolickiego mariologii, nacisk jest na cześć Matki Bożej. Z biegiem czasu mariologia rzymskokatolicka otrzymała również pewien wkład z teologii wyzwolenia, która podkreślała popularną pobożność maryjną, a ostatnio teologię feministyczną, która podkreślała zarówno godność kobiet, jak i różnice płci (ogólnie rzecz biorąc, ruchom tym udało się przekonać katolików do przyjęcia protestantyzmu lub porzucenia religii raz na zawsze, jak w przypadku Brazylii).

Podczas gdy systematyczna teologia maryjna nie jest nowa, papieżowi Piusowi XII przypisuje się promowanie *niezależnego* studium teologicznego Maryi na dużą skalę poprzez utworzenie lub podniesienie czterech papieskich ośrodków badań mariologicznych, np. Marianum. Instytuty papieskie zostały utworzone w celu wspierania badań mariologicznych oraz wyjaśniania i wspierania czci rzymskokatolickiej Maryi. Ta nowa orientacja była kontynuowana przez papieży Jana XXIII, Pawła VI i Jana Pawła II wraz z dodatkowym utworzeniem *Pontifica Academia Mariana Internationale* i *Centro di Cultura Mariana*, centrum duszpasterskiego promującego nauczanie Kościoła maryjnego oraz *Societa Mariologica Italiana*, włoskie towarzystwo mariologiczne o orientacji interdyscyplinarnej.

Chrystologia

Chociaż chrystologia była przedmiotem szczegółowych badań, niektóre poglądy maryjne, w szczególności w mariologii rzymskokatolickiej, postrzegają ją jako niezbędną podstawę do studiowania Maryi. Zasadniczo wyznania protestanckie nie zgadzają się z tym podejściem.

Koncepcja, że Maryja, będąc „Matką Boga”, odgrywa wyjątkową rolę w zbawieniu i odkupieniu, była rozważana i pisana we wczesnym Kościele.

W ostatnich stuleciach mariologia rzymskokatolicka zaczęła być postrzegana jako logiczna i konieczna konsekwencja chrystologii: Maryja przyczynia się do pełniejszego zrozumienia, kim jest Chrystus i co uczynił. W tych poglądach mariologię można wyprowadzić z chrystocentrycznych tajemnic Wcielenia: Jezus i Maryja są synem i matką, odkupicielem i odkupionym.

Historia Kościoła

W dziedzinie historii Kościoła Mariologia zajmuje się rozwojem nauk maryjnych i różnych form kultury maryjnej. Ważną częścią historii Kościoła jest patrystyka lub patrologia, nauczanie pierwszych Ojców Kościoła. Dają wskazówki dotyczące wiary wczesnego Kościoła i są analizowane pod kątem wypowiedzi na temat Maryi.

W kontekście rzymskokatolickim patrologia i historia dogmatyczna czasami stanowiły podstawę dla papieży do uzasadnienia wiary maryjnej, czci i dogmatów, takich jak Niepokalane Poczęcie i Wniebowzięcie. Tak więc, w *Fulgens korony* i *Munificentissimus Deus*, papież Pius XII wyjaśnił dwa dogmaty w zakresie istniejących odniesień biblijnych Maryi, tradycji patrystycznej i silnej historycznej wiary wierzących (*sensus fidelium*). Zastosował dedukcyjną metodę teologiczną.

Teologia moralna

Niektórzy uczeni nie widzą bezpośredniego związku mariologii z teologią moralną. Pius X opisał jednak Maryję jako wzór cnoty, dziewictwa i życia wolnego od grzechu, prowadzącego życie, które jest przykładem wielu nauk moralnych Kościoła rzymskokatolickiego. Maryja jest cytowana w ten sposób w teologii pastoralnej i kazaniach. Teologia moralna obejmuje nauki o mistyce, do których odnosi się duchowość maryjna. Marian charyzma, objawienia maryjne oraz inne objawienia prywatne podlegają również katolickich nauk o objawieniu, mistycyzmu i prawa kanonicznego.

Atena (gr. Ἀθήνη Athene, Ἀθηναίη Athenaie, łac. Minerva) – w mitologii greckiej bogini mądrości, sztuki, sprawiedliwej wojny oraz opiekunka miast, m.in. Aten i Sparty. Jest jedną z dwunastu głównych bogów olimpijskich. Jej atrybutami są: włócznia i tarcza. Jej świętym zwierzęciem jest sowa, a rośliną – oliwka. Jej rzymskim odpowiednikiem jest Minerwa. Geneza Ateny nie została jednoznacznie ustalona. Wiadomo jednakże, że istniała już za czasów przedgreckich. Teksty zapisane pismem linearnym B wskazują na jej dużą rolę w okresie mykeńskim. Miałyby wtedy

Atenę określano rozmaitymi przydomkami, potem jako przydomki Maryjne

- Ergane – Pracownica
- Nike – jest to imię bogini zwycięstwa, kojarzonej z Ateną

- **Pallas – Panna**
- **Partenos – Dziewica**, jak Atena najbardziej lubiła być nazywana
- Polias – Patronka Miast, nazywana tak głównie w Atenach jako opiekunka miasta, Akropolu (jest to przydomek nadawany bóstwom opiekuńczym miast)
- Promachos – **Pani Zastępów**

Mity tłumaczą głównie pochodzenie przydomku Pallas. Parandowski pisze tylko, że wedle Strabona słowem tym określano „urodziwą i świetnego rodu pannę”. Z drugiej strony rośliną poświęconą bogini było **drzewo oliwne**, symbol pokoju i bogactwa. Jego gałąź stała się też symbolem zgody pomiędzy skonfliktowanymi.

Ptakiem Ateny była sowa, symbol wiedzy i mądrości, uznawana za najmądrzejszego z ptaków. Sowę często uwieczniano na monetach ateńskich. Uznaje się ją również za ptaka poświęconych Atenie wieszczków.

W powszechnej tradycji **oliwka** symbolizuje pokój i pojednanie (gałązka oliwna) oraz zwycięstwo, chwałę, honor, dumę, wolność, bezpieczeństwo, prawdę, sprawiedliwość, mądrość, rozum, oczyszczenie, miłosierdzie. Odgrywała dużą rolę w sztuce i wierzeniach narodów śródziemnomorskich.

Rzeźba w środku :

Kultowa statua Ateny z twarzą typu Carpegna (koniec I wieku pne do początku I wieku naszej ery), Piazza dell'Emporio, Rzym.

Westa (łac. *Vesta*) – również pierwowzór Matki Bożej w mitologii rzymskiej bogini ogniska domowego i państwowego, rzymski odpowiednik bogini Hestii z mitologii greckiej. Jedno z najważniejszych bóstw rzymskich.

Tradycja przypisuje wprowadzenie kultu Westy założycielowi Rzymu boskiemu królowi Numie Pompiliuszowi.

Dokonał on wprowadzenia kultu Westy jako bogini ogniska państwowego i wybudował odpowiednią świątynię. Sam kult ogniska domowego jest przypuszczalnie przedhistoryczny i przed Numą był uprawiany prywatnie przez poszczególne rodziny (*familiae*) i szczepy (*gentes*) italskie.

Świątynia Westy, pierwotnie umiejscowiona była (wraz z gajem) na stoku Palatynu, a obecnie znajduje się na Forum Romanum w Rzymie. Płonął w niej wieczny, reprezentujący samą Westę ogień, którym opiekowały się kapłanki-dziewice zwane westalkami. Jego zgaśnięcie uznawano za zły zwiastun dla państwa. Palenisko było czyszczone raz do roku, 1 marca

(który to dzień był początkiem roku w kalendarzu rzymskim) po czym odbywała się uroczysta ceremonia odnowienia ognia. Rozpalania dokonywano przez potarcie dwóch kawałków drewna, pochodzącego z pnia drzewa owocującego. Jego ostateczne wygaszenie nastąpiło w 394 r. n.e. na polecenie chrześcijańskiego cesarza Teodozjusza Wielkiego.

Matka Boska Izyda.

Kult Maryjny nie tylko nie ma żadnych podstaw w Piśmie, ale jest zwykłą kalką kultu egipskiej bogini Izydy. Rzeźby i wizerunki Izydy z jej synem Horusem, czyli motyw kochającej matki z synem, wywoływały miłe skojarzenia. A ponieważ takiego motywu brakowało w chrześcijaństwie, egipską Izydę z Horusem zamieniono na Maryję z Chrystusem. Widok bogini karmiącej syna był dotąd w chrześcijaństwie zupełnie nieznan.

Do skopiowania kultu doszło za pontyfikatu **Celestyna I (422-432)**, który był doskonale wykształconym i cieszącym się dużym szacunkiem biskupem Rzymu, jednak jego cynizm nie znał granic.

Najbardziej doniosłym wydarzeniem w tym pontyfikacie był Sobór w Efezie, który potępił kolejną herezję, nestorianizm. (**Nestorianizm** – pogląd, że Jezus składa się z dwóch odrębnych i niezależnych od siebie bytów: ludzkiego i boskiego. Nestoriusz twierdził, że Bóg tylko zamieszkał w Jezusie:) Sobór ogłosił też dogmat o Bożym Macierzyństwie Najświętszej Maryi Panny (ten pogląd Nestoriusz także odrzucał).

Na synodzie nadano Maryi tytuł theotokos - „Bożej rodzicielki” (do tej pory była określana „xristotokos”, czyli matka Chrystusa).

Tu nasuwa się pytanie: skąd taki rozwój kultu Maryjnego, skoro nie ma on żadnego potwierdzenia w ewangeliach? Wiąże się to właśnie z wydarzeniami na Soborze w Efezie i z postacią bogini **Izydy** – zwanej, nomen omen, theotokos, właśnie bożą rodzicielką ...

Izyda była matką Horusa, którego narodziny były zapowiedziane przez „anioły”. Sam Horus miał także uczniów, chodził po wodzie, uzdrawiał chorych, opierał się pokusie złego, umarł i zmartwychwstał. Izyda poczęła go poprzez kontakt z martwym ciałem Ozyrysa (!). Od Izydy pochodzi także tytuł Stella Maris i Królowa Niebios, oraz tak popularny motyw bogini karmiącej dziecko. Tytuł **theotokos** był używany przez wyznawców Izydy, których było wtedy całkiem sporo, i jego przeniesienie na Maryję pozwoliłoby zyskać nowych, jakby nieświadomych swego chrześcijaństwa chrześcijan:) Tak się działo z przejmowaniem różnych pogańskich świąt, jak data Bożego Narodzenia.

Jako że Nestoriusz gwałtownie się temu sprzeciwiał, a wśród biskupów większość także nie chciała tworzyć kultu Maryjnego (sprzecznego z Pismem Świętym), musiano uciec się do podstępu – nie czekając na zjawienie się wszystkich uczestników, patriarcha Cyryl otworzył sobór 22 czerwca 431 roku i jeszcze tego samego dnia ogłosił dogmat o bożym rodzicielstwie (czyli nadano Maryi tytuł pogańskiej Izydy:), po czym zdegradowano Nestoriusza.

Legaci biskupa Rzymu potwierdzili postanowienia soborowe. Skorzystano z nieobecności zwolenników Nestoriusza, a niezdecydowanych zwyczajnie przekupiono. Oczywiście nie wszyscy dali się przekupić i doszło nawet do gorszących scen, a mówiąc prościej do prymitywnej bijatyki, z której zwycięsko wyszli zwolennicy Izydy ... to znaczy Maryi. Spóźnieni i rozwścieczeni biskupi zwołali antysobór, na którym ekskomunikowali Cyryla i uczestników owego zdumiewającego cyrku. Schizma trwała dwa lata, wreszcie cesarz Teodozjusz II (który początkowo Nestoriusza popierał) zmienił zdanie i dla świętego spokoju postanowienia soboru potwierdził. Za pontyfikatu następnego papieża, **Sykstusa III (432-440)** wybudowano bazylikę Santa Maria Maggiore, która potwierdzała aprobatę następnego papieża dla dopiero co zatwierdzonego kultu Maryjnego.

Tak oto Maryja-Izyda stała się faktem.

P.S. Oczywiście możecie się spytać: dlaczego było to tak ważne, by upodobnić Maryję do Izydy? To proste. Nie chodziło tylko o miły motyw kochającej matki. Nestoriusz przebywał w Konstantynopolu, gdzie kult Izydy nie był zbyt popularny i on się z nim nie spotykał na co dzień. Patriarcha Cyryl zaś, który pochodził z Aleksandrii w Egipcie, podobnie jak papież Celestyn z Rzymu (miejsce, gdzie Izyda święciła triumfy) – oni obaj mogli się napatrzeć jak wieloma wyznawcami cieszą się kapłani Izydy i ile pieniędzy im to może przynieść ...

Możesz wzywać Maryję nowymi tytułami. Zmiany w Litanii loretańskiej

Maryja zawsze Dziewica

Katolicka Agencja Informacyjna | 20/06/2020

„Mater misericordiae” („Matko miłosierdzia”), „Mater spei” („Matko nadziei”) i „Solacium migrantium” („Pomocy / Ulgo migrantów”) to trzy nowe wezwania w Litanii loretańskiej ogłoszone przez Stolicę Apostolską.

„Niezliczone są tytuły i wezwania, które pobożność chrześcijańska w ciągu dziejów zastrzegła dla Dziewicy Maryi, która jest uprzywilejowaną i pewną drogą do spotkania z Chrystusem. Również w dzisiejszych czasach, naznaczonych niepewnością i zagubieniem, lud Boży wyczuwa potrzebę pobożnego, pełnego miłości i nadziei zwrócenia się ku Niej” – czytamy w Liście Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów przesłanym do przewodniczących Konferencji Episkopatów.

Mając za zadanie rozeznawać ten zmysł ludu Bożego – czytamy w Liście Kongregacji – papież Franciszek postanowił polecić, aby do formularza Litanii loretańskiej włączyć wezwania „Mater misericordiae”, „Mater spei” i „Solacium Migrantium”.

Kongregacja podaje, że pierwsze wezwanie zostanie umieszczone po „Matko Kościoła” drugie po „Matko łaski Bożej”, a trzecie po „Ucieczko grzesznych”.

Odnosząc się do Listu Kongregacji, Komisja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów KEP przekazała w komunikacie, że wezwanie „**Mater misericordiae**” **jest już używane w polskiej wersji Litanii loretańskiej jako „Matko miłosierdzia”**, natomiast dwa pozostałe wezwania „Mater spei” i „Solacium migrantium”, powinny w języku polskim zostać zatwierdzone przez Konferencję Episkopatu Polski zgodnie z prawem kościelnym w ramach kompetencji biskupów diecezjalnych (kan. 826). W kwestii wezwania „Solacium Migrantium” czytamy w komunikacie: „Słowo „solacium” można tłumaczyć na wiele sposobów jako „pociecha, ulga, pomoc, ratunek, ucieczka”, ale ze względu na to, że wezwanie ma się znaleźć między już istniejącymi „Ucieczko grzesznych” a „Pocieszycielko strapionych”, dlatego słowa „ucieczka” i pocieszenie” jako już zajęte nie powinny być brane pod uwagę, pozostają zatem „**ulga, pomoc, ratunek**”.

Obecnie wydaje się, że z tych trzech najlepiej brzmi „Pomocy migrantów”. Co do wyrażenia „migrantes”, posiada ono zasadniczo trzy znaczenia: 1) ci, którzy wędrują (także w poszukiwaniu lepszego losu, a więc migranci we współczesnym rozumieniu), 2) ci, którzy się wyprowadzają, 3) przesiedleni; z tych trzech znaczeń najlepiej w całość komponuje się to pierwsze”.

Dokument podaje propozycję tłumaczenia „Solacium migrantium” jako „**Pomocy migrantów / Ulgo migrantów**”.

Publikujemy pełną treść Listu Kongregacji Stolicy Apostolskiej i Komunikat Komisji Episkopatu:

Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów

Prot. N. 296/20

na temat włączenia wezwań „Mater misericordiae”, „Mater spei” i „Solacium migrantium”

do Litanii Loretańskiej

Z Watykanu, 20 czerwca 2020

Wspomnienie Niepokalanego Serca NMP

Eminencjo / Ekscelencjo

Kościół, który pielgrzymuje do Niebieskiego Jeruzalem, aby radować się nierozłączną komunią z Chrystusem, swoim Oblubieńcem i Zbawicielem, kroczy po ścieżkach historii polecając się Tej, która uwierzyła w słowa Pańskie. Wiemy z Ewangelii, że uczniowie Jezusa nauczyli się od samego początku wychwalać „błogosławioną między niewiastami” i liczyć na Jej matczyne pośrednictwo. Niezliczone są tytuły i wezwania, które pobożność chrześcijańska w ciągu dziejów zastrzegła dla Dziewicy Maryi, która jest uprzywilejowaną i pewną drogą do spotkania z Chrystusem. Również w dzisiejszych czasach, naznaczonych niepewnością i zagubieniem, lub Boży wyczuwa potrzebę pobożnego, pełnego miłości i nadziei zwrócenia się ku Niej.

Mając za zadanie rozeznawać ten zmysł ludu Bożego, Jego Świątobliwość Papież Franciszek, uznając wyrażone pragnienia, postanowił polecić, aby do formularza Litanii zwanej „loretańską: włączyć wezwania „Mater misericordiae”, „Mater spei” i „Solacium migrantium”.

Pierwsze wezwanie zostanie umieszczone po „Mater Ecclesiae”, drugie po „Mater divinae gratiae”, trzecie po „Refugium peccatorum”.

Cieszę się mogąc zakomunikować Waszej Eminencji / Ekscelencji to zarządzenie ku wiadomości i zastosowaniu, korzystam z okazji do przekazania wyrazów mojego uszanowania, z pamięcią przed Panem.

Robert Kard. Sarah Prefekt+ Artur Roche Arcybiskup Sekretarz

Komunikat Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Konferencji Episkopatu Polski na temat włączenia nowych wezwań do Litanii Loretańskiej

W związku z ogłoszeniem przez Stolicę Apostolską w dniu 20.06.2020 r. trzech nowych wezwań w Litani Loretąńskiej, pragnę poinformować, że wezwanie „Mater misericordiae” jest już używane w polskiej wersji Litani jako „Matko miłosierdzia”, natomiast dwa pozostałe wezwania „Mater spei” i „Solacium migrantium”, powinny w języku polskim zostać zatwierdzone przez Konferencję Episkopatu Polski zgodnie z prawem kościelnym w ramach kompetencji biskupów diecezjalnych (kan. 826). Do czasu zatwierdzenia oficjalnych tytułów w języku polskim nie powinny one być publicznie odmawiane, natomiast dla celów informacyjnych można tymczasowo używać wstępnie przyjętego projektu tłumaczenia:

Mater spei – Matko nadziei.

Solacium migrantium – Pomocy migrantów / Ulgo migrantów.

Słowo „solacium” można tłumaczyć na wiele sposobów jako „pociecha, ulga, pomoc, ratunek, ucieczka”, ale ze względu na to, że wezwanie ma się znaleźć między już istniejącymi „Ucieczko grzesznych” a „Pocieszycielko strapionych”, dlatego słowa „ucieczka” i „pocieszenie” jako już zajęte nie powinny być brane pod uwagę, pozostają zatem „ulga, pomoc, ratunek”. Obecnie wydaje się, że z tych trzech najlepiej brzmi „Pomocy migrantów”.

Co do wyrażenia „migrantes”, posiada ono zasadniczo trzy znaczenia:

- 1) ci, którzy wędrują (także w poszukiwaniu lepszego losu, a więc migranci we współczesnym rozumieniu),
- 2) ci, którzy się wyprowadzają,
- 3) przesiedleni; z tych trzech znaczeń najlepiej w całość komponuje się to pierwsze.

Co do kolejności odnośnie do wezwania „Matko miłosierdzia”, obecnie zatwierdzona w Polsce wersja Litani Loretąńskiej umieszcza je po „Matko łaski Bożej” i kolejność ta może zostać zachowana zwłaszcza w miejscach, gdzie wierni korzystają z drukowanych tekstów. Nowe miejsce tego wezwania jednakże już jest wyznaczone przez Stolicę Apostolską na po „Matko Kościoła” i tak również można je odmawiać, zwłaszcza tam, gdzie wierni tylko odpowiadają na wezwania przewodniczącego.

Tekst łaciński obowiązuje już w nowym brzmieniu.

† Adam Bałabuch

Przewodniczący Komisji

ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów KEP

Świdnica, 20 czerwca 2020 r.

BP KEP / Watykan-Warszawa

Izyda (stgr. Ἴσις *Isis*, dopełniacz Ἴσιδος *Isidos*, egip. *Iset, Iszet*) – w mitologii egipskiej bogini płodności, opiekunka rodzin. W okresie rzymskim uważana za jedno z wcieleń Wielkiej Macierzy. Sfałszowano jej postać na matkę krowę, oraz, że zwierzęciem kultowym była krowa.

Rodzina Ozyrysa z Izydą (po prawej)

W mitologii egipskiej

Bogini o egipskim w istocie pochodzeniu. Kult jej wywodził się z Iseum – miasta w XII nomie Dolnego Egiptu. W mitach egipskich występowała jako córka bogini Nut i boga Geba, siostra Neftydy, Seta i Ozyrysa, a zarazem małżonka tego ostatniego. Imiona te trzeba rozumieć, nie są to żadni bogowie ale określenia, ziemi, nieba. Geb ziemia /gleba po polsku, Nut to niebo, Neftyda Należała do Enneady. W sporze Ozyrysa z Setem nie poparła męża, lecz opłakiwała los Ozyrysa i uczestniczyła w jego zmartwychwstaniu. W czasach hellenistycznych identyfikowana z Afrodytą i Nike. Neftyda w Sądzie Ozyrysa była doradczynią.

W czasach Piątej Dynastii Piramidy, Neftyda pojawia się jako bogini heliopolitańskiej Enneady. Jest siostrą Izydy i towarzyszką wojennego bóstwa Seta. Jako siostra Izydy, a zwłaszcza Ozyrysa, Nephthys jest ochronną boginią, która symbolizuje doświadczenie śmierci, tak jak Izyda reprezentowała doświadczenie narodzin. Nephthys była znana w niektórych starożytnych egipskich teologiach świątynnych i kosmologiach jako „Pomocna Bogini” lub „Doskonała Bogini”. Te późno starożytne egipskie teksty świątynne opisują boginię, która reprezentowała boską pomoc i opiekę ochronną. Kiedy Set zabił Ozyrysa, Izyda odnalazła jego poćwiartowane ciało i wraz z Neftydą przywróciła męża do życia. Była matką Horusa. Wszędzie jest ukazywana jako najlepsza Matka, wcielenie dobroci. Wraz z bratem i synem należała do naczelnej triady bóstw Egiptu.

W świecie klasycznym była identyfikowana z innymi licznymi boginiami, m.in. z Demeter, Ateną, Selene, Persefoną, Tetydą. W sztuce z reguły występuje w ludzkiej postaci, nie posiadając żadnego symbolu zwierzęcego. Wielu badaczy uważa, że wyobrażenie Izydy z małym Horusem wywarło wpływ na ukształtowanie obrazu Madonny z Dzieciątkiem w ikonografii chrześcijańskiej.

W okresie hellenistycznym

Po podboju Egiptu przez Aleksandra Macedońskiego – w epoce hellenistycznej – kult Izydy uległ silnej hellenizacji, a Serapejon w Aleksandrii stał się najważniejszą świątynią, w której ją czczono. W tej uwspółcześnionej formie obok Izydy występował jej nowy towarzysz Serapis, a jej syn Horus otrzymał nowe, greckie imię Harpokrates. Świątynie poświęcone bogini otrzymywały odtąd dwie różne nazwy: albo *Serapejon* (od imienia jej partnera), albo *Izydejon* (od jej własnego imienia). Kobiety z dynastii Ptolemeuszy uznawały Izydę za swoją protektorkę. Żona Ptolomeusza II, Arsinoe, występowała publicznie jako żywe wcielenie bogini, nosząc symboliczne dla niej szaty i atrybuty. Naśladowała ją Kleopatra VII.

Ośrodki kultu i jego zasięg

Najważniejsze ośrodki kultu – poza Aleksandrią – znajdowały się w Chem i Busiris w Delcie (Dolnym Egipcie), na nilowej wyspie File oraz w Abydos (Abdzu) i Koptos (Gebtu) w Górnym Egipcie. Ponadto w okresie hellenistyczno-rzymskim sławne było sanktuarium bogini Neith w Sais (Delta), którą utożsamiano tam z Izydą i Ateną.

Z ziem egipskich kult bogini rozprzestrzenił się we wszystkich koloniach greckich i w całym basenie Morza Śródziemnego – głównie w miastach nadmorskich, gdzie była ona czczona jako patronka marynarzy i kupców, z przydomkiem *Pelagia*, co znaczy „Morska”. W Aleksandrii szczególną cześć odbierała jako Izys Faria (z przydomkiem od latarni morskiej na wyspie Faros, wskazującej żeglarzom drogę do portu). W Grecji, w Koryncie stała się tak popularna, że zajęła miejsce naczelnego bóstwa miasta. W II wieku p.n.e. jej kult dotarł na Sycylię i do Italii. W Kampanii, w Puteoli – wówczas najważniejszym mieście portowym południa, powstał Serapejon, a w Herkulanum i Pompejach – Izydejony. Stąd kult bogini dotarł do Rzymu. Senat rzymski usiłował zapobiegać napływowemu kultowi, jednak zburzony w roku 48 p.n.e. ołtarz Izydy został odbudowany pięć lat później. Cesarz Kaligula na Polu Marsowym wybudował świątynię bogini, zwanej tam *Izydą Polną* (*Isis Campensis*). Jej wyznawcami byli także Domicjan i Kommodus. Kolejny okazały Serapejon powstał w II wieku w cesarskiej rezydencji Villa Hadriana (dzis. Tivoli).

Na północy Italii głównym centrum kultu była Akwileja, sięgał on jednak we wschodnich prowincjach cesarstwa aż po Panonię (tj. Węgry), a na zachodzie po Hiszpanię i francuską Bretanię.

Na obszarze Niemiec wspólne sanktuarium Izydy i Wielkiej Macierzy (Kybele) odkryto w Moguncji, we Francji ślad tego kultu pozostał np. w nazwie miejscowości Izieux. W basenie śródziemnomorskim świątynie bogini umiejscowiono nie tylko w Libii, Tunezji, Libanie i Turcji, lecz także w Sudanie i Jordanii. Kult Izydy z pewnością przetrwał aż do pierwszej połowy VI w. n.e., gdyż wówczas cesarz Justynian nakazał zamknięcie sanktuarium na wyspie File (550 r.).

Formy kultu

Głównym świętem Izydy w Rzymie były jesienne *Isia*, odbywające się między 28 października a 4 listopada. Jego treścią był odtwarzany mit o Izydzie i Ozyrysie. Kolegium sakralne składało się z dożywotnich duchownych, ubierających się w olśniewająco białe szaty.

Na ich czele stał najwyższy kapłan – *propheta*, czyli prorok. Wyznawcy bogini, tak mężczyźni, jak i kobiety, byli stowarzyszeni w różnych bractwach. Członkowie bractwa „pastoforów” w czasie religijnych procesji nosili kapliczki z posążkami bogini i z symbolami jej kultu. Bractwo „melanoforów” (czarne kolegium) ubierało się w czarne szaty. Istniało też kolegium „hipostolów” i tak zwani „pausarii”, którzy się opiekowali ołtarzykami wystawianymi ku czci bogini. Charakterystycznym instrumentem obrzędowym było metalowe brzękadło (grzechotka) zwane *sistrum*.

Obok kultu publicznego pod koniec okresu hellenistycznego powstały misteria na cześć Izydy. Kult misteryjny zarezerwowany był dla wtajemniczonych, miał charakter ezoteryczny, opierał się na wierze w zmartwychwstanie po śmierci (podobnie jak zmartwychwstał dzięki Izydzie Ozyrys).

W literaturze i sztuce

Z autorów antycznych o Izydzie pisali: Herodot, Tacyt w swych *Dziejach* (IV,83), Plutarch w traktacie *De Iside et Osiride*, Dionizjos z Halikarnasu i Józef Flawiusz. Wyjątkowo wiele miejsca poświęcił jej kultowi i obrzędom w jedenastej księdze swej powieści *Metamorphoseon libri XI* Apulejusz z Madaury, o którym sądzi się, iż sam był wtajemniczonym w misteria (mystą) i skorzystał w tym przypadku z własnej wiedzy i doświadczeń.

W sztuce Izyda była często przedstawiana w pozycji siedzącej z małym Horusem na kolanach lub przy piersi oraz jako kobieta z dyskiem słonecznym między rogami i berłem lub znakiem anch w dłoni. Jako *Izyda Pelagia* była wyobrażana z żaglem w ręku. Bogini poświęcona była róża, a korona z róż zwanych „świętymi różami abisyńskimi” stanowiła część wyposażenia zmarłych.

W czasach nowożytnych temat kultu Izydy literacko podjął Friedrich Schiller w balladzie *Der verschleierte Bild zu Sais* (1795). Swą pierwszą powieść poświęcił jej Auguste de Villiers de L'Isle-Adam (*Isis*, 1862).

Do poświęconych jej wczesnych utworów muzycznych należy tragedia liryczna *Isis* (1677) Jeana Baptiste Lully'ego, a wśród dzieł wspominających Izydę i Ozyrysa istotne miejsce zajmuje śpiewogra (singspiel) Wolfganga Amadeusa Mozarta *Czarodziejski flet* (KV 620). W okresie międzywojennym poemat symfoniczny *Isis* skomponował (1923) George Enescu, francuski twórca rumuńskiego pochodzenia.

Boska Izyda z Horusem

Skrzydła MAAT Prawdy i Sprawiedliwości .

Maat – w mitologii egipskiej bogini praw porządku, harmonii i sprawiedliwości we wszechświecie i społeczeństwie, małżonka Thota. „Iść drogą Maat” oznaczało poszukiwanie mądrości, a „czynić Maat” oznaczało postępowanie w prawy sposób, sprawiedliwie.